

Hevði stórar dreymar um at menna føroyskt vinnulív

Eftir drúgva sjúkralegu andaðist vinnulivsmaðurin Hans Mortensen mikudagin. Hann var 76 ára gamal

EIRIKUR LINDENSKOV

Hans Mortensen var stovnari og upphavsmaður til SMS, sum lat upp 2. november í 1977. Hann var sonur Niels Gustav Mortensen og Ebbu Mortensen í Havn.

Hans Mortensen hevði bjartar dreymar um at menna føroyskt vinnulív. Og tá býráðið í Havn í fyrst í sjeytiárunum hevði stórar ætlanir á Trapputrøðni við sølumiðstöð, har handlar kundu byggja sær handilsøli framvið eini gøtu, sum síðani skuldi leggjast undir tak, hevði Hans Mortensen eitt uppskot, sum hann helt vera nógv betri. Úrslitð av tí er SMS, sum vit kenna tað í dag, og sum vit hava kent tað seinastu góðu 40 árin.

Hetta var ein tung tilgongd,

sum eisini gav nógv høvuðbrýggj í Tórshavnar Býráð.

Men í 1973 kundi Hans Mortensen saman við ørðum stovna felagið aftan fyri SMS. Og tað endaði so við, at Petur Christiansen, borgarstjóri í Havn, vanligi nevndur Petur C, kundi lata fyrsta skotið av fyri SMS í 1976.

Á henda hátt vildi undangongumaðurin Hans Mortensen broyta siðbundnu keypsmentanina í Havn – so fólk fingi høvi at greiða flestu ørindi á einum stað.

Hans Mortensen var stjóri í SMS frá 1976-1996, tá sonurin Niels tók yvir. Hann var tó høvuðspartaeigari fram til 2007, tá hann seldi síni partabrøv til sonin.

Hans Mortensen hevur eisini verið virkin innan føroyskan hondbólt. Sum 18 ára gamal gjørdist hann formaður fyri Neistan, og seinni gjørdist hann landsliðsvenjari fyri føroyska manslandsliðið í hondbólti.

Í 1964 giftist hann Birgit Sivertsen, og tey eiga børnini Elisa-

beth og Niels. Eisini hevði Hans átta abbað børn og seks langabbað børn.

Hans gjørdist einkjumaður í

2001 og giftist upp aftur við Marjun á Plógv í 2007.

Hans sovnaði stillisliga inn við familjuni rundanum seg.

Hans Mortensen hevur verið ein undangongumaður í føroysum handilslívi

Slóðaði fyri góðum føroyskum lýsingarmáli

Hans Mortensen broytti føroyskt handilslív og lagaði og snøggaði føroyska handilsmálið

EIRIKUR LINDENSKOV

Við orðunum: »til almenningin at nýta« lat Hans Mortensen, stjóri í SMS, upp nýggju sølumiðstöðina í Havn mikudagin 2. november í 1977 klokkan 11, var SMS ikki tað, ið tað er í dag. Tá vóru bert tvær lonir – við níggu handlum, einari kiosk, eini kaffistovu og eini hárfriðkanarstovu.

Men ætlanin var altíð, at byggjast skuldu fleiri lonir afturat, og í 1980 var farið undir at byggja hinar fyra lonirnar.

Seinni í áttatiárunum vóru aðrar um- og útbyggingar gjørdar, ein tann størsta, tá parkeringskjallarar og goymsluhølini norðanfyri vórðu gjørd. Seinni er eisini stór uppbygging og útbygging gjørd, so SMS kann hýsa fleiri handlum á triðju hædd og oman á parkeringskjallaranum.

Fekst neytakjót á borðið

Fyri havnarborgarar – og føroyingar annars – var tað nakað nýtt at kunna fara til handils – og at ganga ímillum handlar – »undir taki«. Nógv varð tosað um, at hetta fór at kveða miðbýin,

og tað vóru fólk, sum als ikki vildu seta sín fót í SMS av slíkum grundum. Men í dag munnu tey vera fá, ið ikki keypa í SMS av hugsjónarligum orsökum.

Tað, sum eisini sermerkti SMS var matvøruhandilin »Superland«, sum skifti navn til »Miklagarð« fyra mánaðir eftir upplæt-

ingina, tann 1. mars 1978.

Umframt at hetta var ein stórur handilin, so bar nú eisini til at keypa fekst neytakjót, sum var innflutt úr Danmark í kølibingjum.

Leiðari í slaktarínum í SMS tá var tann 26 ára gamli danin, Jørgen Jørgensen – og har er

Tá fyrsta skotið varð latið av til SMS í 1976: Petur Christiansen, borgarstjóri, Hans Mortensen, stjóri í SMS og 9 ára gamli sonurin, Niels Mortensen, sum nú er stjóri í SMS

hann enn nú skjótt 42 ár seinni.

Hann helt tað ikki standa væl til í Føroyum, hvat feskum neytakjóti viðvíkti, og tí fór hann beinanvegin at leggja til rættis, hvussu fekst neytakjót kundi innflytast úr Danmark, og gjørdar vóru serligar kølibingjur at flyta kjótið í.

Hans heiðraður fyri handilsmálið

Í 2015 varð Hans Mortensen heiðraður við Móðurmálsvirðislønini fyri at hava ment føroyska málið við serligum atlit til menning av føroyskum vinnulívsmáli.

Móðurmálsdagur verður hildin á føðingardegi V. U. Hammershaimbs, 25. mars. Og tað var fyri greiða málpolitikki sínum í handilslýsingum, at Hans Mortensen, sum undangongumaður, var heiðraður við hesi grundgeving:

»Við sínum greiða málpolitikki í lýsingum og øðrum handilsligum tekstum hevur Hans Mortensen slóðað fyri einum framúr góðum máli í nútímans føroyska handilsyrkinum. Eitt livandi lætt mál, sum hevur sett síni spor víða um í samfelagnum.

Heilt frá stovnanini av SMS í 1977 hevur Hans Mortensen lurtað eftir, lagað og snøggað føroyska handilsmálið, soleiðis at tað í dag er eitt mál, vit øll við

virðing hava tikið til okkara.

Orðingar í lýsingatekstum og handilsheitum hava verið soleiðis, at hugburðurin tyktist hava verið, at her eru tað vit øll, sum bæði keypa og selja. Við útgávum av SMS-blaðnum og øðrum lýsingabløðum hevur Hans Mortensen, langt áðrenn hetta var ásett við lóg, átt sín stóra leiklut í, at eitt føroyskt handilsmál hevur ment seg og hildið kósina.

Nevnast kunnu eitt nú heitini á nøkrum handlum, sum virka ella hava virkað undir sama taki á Trapputrøðni:

Bakarin, Bindibúðin, Bókaloðan, Bókasølan, Daddan, Dáin, Elding, Feðgar, Fípan, Flykran, Fotobúðin, Fríðkan, Gellan, Gongin Blómur, Griffilin, Heilsa, Hornið, Í Skotinum, Ítróttur, Klávus, Klivin, Klokkan, Látrið, Leikan, Litbrá, Miklagarður, Perlan, Rit & Rák, Rumbul, Skálkur, Skósmiðjan, Slaktarin & Krásadeildin, Stakk smiðjan og 3'arin.

Fyri henda ósjálvsøkna, men miðvísa málpolitikkinn, vilja vit í dag heiðra Hans Mortensen við Móðurmálsvirðislønini 2015, varð sagt í grundgevingunum fyri at lata Hans Mortensen Móðurmálsvirðislønina 2015.